

In de Amerikaanse staat Washington is een vrachtwagen van Wal-Mart onderweg. Het concern maakte gisteren bekend dat de omzet in het derde kwartaal met 10 procent steeg naar ruim 75 miljard dollar. (Foto AP)

In de kerk samen Wal-Mart haten

Strijd tegen Amerikaanse winkelgigant wordt nu gevoerd via het filmpubliek

's Werelds grootste bedrijf Wal-Mart is „slecht en inhelig”, stelt een film die deze week in Amerikaanse buurthuizen en kerken in première gaat. Wal-Mart gaat in de tegenaanval.

**Door onze correspondent
Freek Staps**

NEW YORK, 15 NOV. De 168 kerkgangers knikken meewarig, stoten elkaar aan als ze overtuigd worden en een enkeling dekt zo onopvallend mogelijk een vochtig oog. De Heer wordt niet een keer genoemd maar aan het applaus te horen delen de New Yorkers in de kerk dezelfde overtuiging: Wal-Mart is slecht voor Amerika.

De verspreider van deze boodschap is regisseur Robert Greenwald, zijn middel is de film *Wal-Mart: the high cost of low price* en het resultaat is wat Wal-Mart's topman Lee Scott „de duurste campagne ooit tegen een bedrijf” noemt. In heel de VS, in buurthuizen, op scholen, of zoals hier op een dia-scherm in de kerk gaat deze week op 7.000 locaties de film in première.

Hiermee krijgt de al jaren voortdurende gevecht tegen het bedrijf met 1,6 miljoen werknemers een nieuwe dimensie: de vakbonden worden nu via de grote publiek uitgevochten – waarmee de bedrijfsrisico's voor het winkelconcern toenemen.

Greenwald kiest voor een strategie die eerder al werkte voor een Michael Moore-film over autoconcern General Motors en

Mel Gibsons *The passion of the Christ*. Door een campagne via internet te ondersteunen hopen de makers, actiegroepen en vakbonden voor de film een stevige basis van gewone mensen te creëren, die door mond-tot-mondreclame de film succes gaan brengen. De eerste stap is in ieder geval geslaagd: de film is een hype.

Wal-Mart neemt de documentaire serieus en heeft direct een tegenfilm gemaakt. Bovendien laat het bedrijf weten een 'war room' te hebben ingericht waar *spin doctors* die eerder betrokken waren bij presidentiële campagnes een tegenoffensief coördineren. Contrainformationswebsite walmartfacts.com is daarvan een onderdeel. Woordvoerder Dan Fogelman van Wal-Mart laat weten dat de tegenfilm „meer gebalanceerd” is en de mannetjesmakers de enige remedie zijn tegen de „door vakbonden gesteunde propaganda” van Greenwald. Volgens hem kost de huidige anti-Wal-Mart-campagne het bedrijf 25 miljoen dollar. De tegenfilm heet *Why Wal-Mart works and why that drives some people c-r-a-z-y*. Slechts enkele bioscopen denken dat het loont de film te vertonen. Fogelman: „We zijn niet bang, maar willen ons wel beschermen.”

Wal-Mart heeft misschien geen vestigingen in Nederland, maar als grootste werkgever ter wereld stelt het de norm. Dat weet ook Russell Branca van Resistance Films, de actiegroep die de film afgelopen weekend in de 'Community Church of New York' op Manhattan mogelijk maakte. „Wal-Mart heeft invloed op werknemers en families over de hele wereld. Een slechte invloed.”

De anderhalf uur durende documentai-

re klaagt in een snel gesneden tempo het bedrijf aan. De verwijten vallen uiteen in drie delen: het concern zou misbruik maken van werknemers, misbruik maken van overheidsmiddelen en het zou kleinere winkeliers onmogelijk maken te overleven. Om dat te illustreren komt een dozijn ex-werknemers en ex-bestuurders langs.

Zo vertellen vader en zoon Hunter uit Ohio hoe ze 43 jaar een ijzerwarenhandel hebben gehad. Totdat Wal-Mart een van zijn megavestigingen opende en de winkel binnen een paar maanden kapot concurreerde. Andere winkels in het centrum van Middlefield kunnen de strijd ook niet aan. „Het is hier leeg nu”, zegt een ontslagen werknemer. „Alsof Wal-Mart een neutro-

nenbom heeft laten afgaan.”

Gemeenten in het hele land zien Wal-Mart en een van de 5.900 warenhuizen die met een snelheid van één per vijftien uur openen graag komen. Wal-Mart levert banen en belastinginkomsten op. Maar er gaat veel fout, volgens de film. Wal-Mart sluit de winkel en bouwt een nieuwe vestiging een paar kilometer verderop vlak om onder belastingen uit te komen. En gemeenten worden gedwongen een nieuwe vestiging te subsidiëren – anders zoekt het bedrijf met een jaarlijkse omzet van 285 miljard dollar (243 miljard euro) gewoon een andere plek.

Vakbonden proberen al jaren leden te werven binnen het bedrijf – met weinig resultaat. Een filiaalchef vertelt hoe dat werkt. Hij vond een anonieme oproep om een vakbond op te zetten en moet dit direct melden aan het hoofdkantoor in Arkansas. Dezelfde dag worden bestuurders ingevlogen die de bedrijfsleider ontslaan en werknemers aan een kruisverhoor onderwerpen. Zo kan Wal-Mart de lonen laag houden, zeggen critici. Duizenden werknemers maken aanspraak op overheidsprogramma's omdat ze te weinig verdienen om rond te komen. Een werknemer in de film: „ik ga elke ochtend naar mijn werk niet wetende of ik de eindjes aan elkaar kan knopen. Desondanks moet ik wel een glimlach op mijn gezicht forceren.” Feit is dat Wal-Mart werknemers gemiddeld iets minder dan 10 dollar per uur betaalt, terwijl het Amerikaanse minimumloon 5,15 dollar bedraagt.

Regisseur Greenwald laat veelvuldig vette letters over het scherm rollen. Die

toon en het idee achter de film was de reden te weigeren voor de camera te reageren, zegt Wal-Mart's Fogelman. „De makers hebben politieke redenen voor hun argumenten. Laat ze maar met voorstellen komen, dan kunnen we om de tafel gaan zitten.”

Een fors aantal lopende rechtszaken wijst met beschuldigende vinger in de richting van het bedrijf. In 31 staten lopen zaken over het onvoldoende uitbetalen van overwerk. Daarnaast voeren 1,6 miljoen vrouwen samen de grootste gezamenlijke rechtszaak ooit omdat ze stelselmatig gediscrimineerd zouden zijn en geen carrière mochten maken en loopt er een zaak over illegalen die 's nachts werden opgesloten in vestigingen en voor 1 dollar per uur moesten schoonmaken.

Daarnaast heeft het de afgelopen weken opvallende maatregelen aangekondigd: het gaat investeren in bedrijven van vrouwen en heeft het Congres opgeroepen het minimumloon te verhogen. Als iedereen de lonen moet verhogen, kan Wal-Mart dat ook doen zonder concurrentievervalsing.

Ten slotte nodigde het een aantal economisten uit om een onderzoek naar het bedrijf te presenteren. De resultaten waren verdeeld: als het ergens een winkel opent, bespaart een huishouden per jaar 2.300 dollar. Maar er gaan wel banen verloren.

Russell Branca, die de vertoning mogelijk maakte, concludeert na het kijken dat de film niet heel diep op de verwijten ingaat, „maar zeker een krachtig middel is om de boodschap uit te dragen. En nu moeten bezoekers er maar een boek over gaan lezen.”